

ЕВОЛЮЦІЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

EVOLUTION OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET IN UKRAINE

У статті досліджено становлення валютного ринку у світі та його еволюцію в Україні. Визначено сутність та значення валютного ринку. Проаналізовано сучасний стан валютного ринку України. Особливу увагу приділено переходу до плаваючого курсоутворення. Виділено основні проблеми на валютному ринку України. На основі проведеного дослідження визначено основні тенденції розвитку валютного ринку в Україні.

This article involves revealing the establishment of foreign exchange market in the world and its evolution in Ukraine. Establishment and development of the foreign exchange market of Ukraine took place under difficult socio-economic and political conditions. The development of the foreign exchange market in Ukraine is divided into several stages: 1) 1991-1994 years; 2) 1994-1995 years; 3) 1996-1999 years. Since 2000 one observes persistent stabilization in the monetary field, resulted in dynamic development of the foreign exchange market of Ukraine and transactions of commercial banks.

In our research, we defined the essence and importance of foreign exchange market. Due to lasting existence of foreign exchange markets a variety of definitions for this term appeared. Through analyzing the most popular definitions, we have singled out own term: foreign exchange market – is a system of economic relations between the entities on transactions of purchase and sale of currency and currency values, where prices are represented by exchange rates set under the influence of supply and demand.

While analyzing the current state of Ukrainian foreign exchange market particular attention was paid to the proceeding to a floating exchange rate. Ukraine has been maintaining stable exchange rate for a long time, however in 2008, the National Bank of Ukraine (NBU) embarked on a policy of managed floating. This policy remained prior till 2014. In 2014 NBU proceed to a flexible exchange rate in the foreign exchange market and released the UAH from USD dependence. In the first quarter of 2014, official exchange rate against the U.S. dollar fell to 10.9546 UAH/USD.

Upon the investigation of main problems of Ukrainian foreign exchange market we determined its main tendencies.

The following conclusions was made on the base of the study: the prospects for the full release of Ukraine on the international foreign exchange market is impossible without taking measures at the level of households, businesses and industries. A lot depends on the economy, industry and finance. The lack of competitiveness and the illiquidity of the domestic currency is main obstacle to the integration of Ukraine into the international foreign exchange market. Current political crisis in Ukraine also had a negative impact onto the foreign exchange market. Therefore it is difficult to make any specific predictions regarding the development of the foreign exchange market in Ukraine before of resolve the political situation in the country.

**Олександр
Діба**
к.е.н., доцент
кафедри
банківських
інвестицій

Анна Зміичук
здобувач

**Григорій
Мироненко**
аспірант,
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

**Oleksandr
Dyba**
PhD., Associate
professor

Anna Zmiichuk
candidate
for PhD

**Hrygory
Myronenko**
postgraduate,
SHEI «Kyiv
National
Economic
University named
after Vadym
Hetman»

МАКРОЕКОНОМІКА

Ключові слова: валютний ринок, валютні операції, валюта, валютне регулювання, обмінний курс, валютні резерви, валютні інтервенції.

Key words: foreign exchange market, foreign exchange operations, currency, currency regulation, exchange rate, international reserves, foreign exchange intervention.

Постановка проблеми. Сьогодні в більшості країн світу купівля і продаж валют здійснюється різними за величиною та типом суб'єктами, які утворюють єдину систему міжнародного валютного ринку. Потреби купівлі та продажу валют визначаються рівнем взаємозалежності та взаємовідносин даних країн у сфері торгівлі та бізнесу. У найбільших обсягах торгівля валютою реалізується в банках і брокерських будинках великих фінансових центрів.

Інтеграція України у світове співтовариство обумовлює необхідність вдосконалення функціонування її валютного ринку як механізму взаємодії між національною та світовою економічними системами. Також валютний ринок займає важливе місце для економіки країни. Адже він забезпечує здійснення міжнародних розрахунків, диверсифікацію валютних резервів, впливаючи таким чином на окремі галузі та підприємства. В свою чергу макроекономічна ситуація в країні та у її зовнішньому середовищі впливає на функціонування валютного ринку. Таким чином, за умов впливу процесів світової глобалізації на економіку України, а також ускладненнями у результаті перебігу політичної кризи, проблеми функціонування вітчизняного валютного ринку є особливо актуальними.

Забезпечення повної інтеграції економіки України в систему міжнародного валютного ринку є важливим завданням на найближчу перспективу. Необхідність створення умов для повноцінного функціонування національного валютного ринку, що забезпечить ефективну позицію України на світовому валютному ринку зумовила вибір даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню теоретичних і практичних аспектів функціонування валютного ринку присвячено

праці таких вчених, як О. Дзюблук, О. Береславська, І. Скоморович, Ф. Журавка, У. Гуцуляк, А. Шаповалов, С. Боринець та ін.

Виклад основного матеріалу. Валютний ринок забезпечує функціонування економіки та міжнародної торгівлі, оскільки саме від його розвитку залежить ефективність міжнародних розрахунків, які здійснюються шляхом обміну іноземних валют.

Особливого значення набуває розвиток валютного ринку країн трансформаційної економіки, до яких відноситься і Україна. Прагнення цих країн до повноцінного виходу на міжнародні валютні ринки спонукає підвищувати ліквідність національної валюти, вдосконалювати підходи до регулювання валютного ринку. Ринкова трансформація економіки країн, що розвиваються, передбачає розвиток національних валютних ринків в умовах лібералізації валютних відносин. Адже валютні ринки більшості країн трансформаційної економіки неліквідні та неефективні, у певній мірі, саме через велику кількість регулятивних важелів.

Основи сучасної системи міжнародних валютних відносин були закладені Бреттон-Вудською угодою 1944 року. Проте становлення міжнародного валютного ринку датується початком 70-х років. Саме в цей період, після переходу від системи фіксованих валютних курсів (Смітсонівська угода 1971р.) та з розвитком систем міжнародних комунікацій, стали можливі плаваючі курси валют відносно одна одної. Також у цей період зросли обсяги спекулятивних валютних операцій, що мали на меті отримання прибутку на основі зміни валютних курсів.

Розвиток міжнародного валютного ринку обумовлений дією таких факторів як лібералізація валютних операцій та зростання ступеня відкрит-

тості національних валютних ринків. Лібералізація валютних ринків розвинених країн світу проходила ще у 60-70-х роках. Щодо валютних ринків країн перехідної економіки, то на даний час вони знаходяться саме на етапі лібералізації.

Становлення та розвиток валютного ринку України, як і більшості пост-соціалістичних держав, проходили у складних соціально-економічних та політичних умовах. На еволюцію валютного ринку України у 1990-х роках значно вплинули високі темпи інфляції, різкий спад виробництва, постійний дефіцит платіжного балансу.

Розвиток валютного ринку в Україні можна поділити на декілька етапів:

1) 1991-1994 рр. – поява українського валютного ринку, який до 1993 року функціонував на основі Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», введення національної грошової одиниці – купуно-карбованця, створення власних золотовалютних резервів, становлення регулюючих органів та формування законодавчої бази функціонування ринку з введенням у дію Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю»;

2) 1994-1995 рр. – подальша лібералізація валютного ринку, децентралізація внутрішнього валютного ринку, стабілізація інфляційних процесів національної грошової одиниці, підготовка до введення нової грошової одиниці;

3) 1996-1999 рр. – введення нової національної грошової одиниці – гривні, значна ревальвація реального курсу гривні впродовж 1996-1997 років, яка змінилась девальвацією в 1998 р., перехід до ринкових інструментів регулювання валютного ринку.

Починаючи з 2000 року спостерігаються стійкі стабілізаційні тенденції у валютній сфері і, як наслідок, – динамічний розвиток валютного ринку України та валютних операцій комерційних банків. Впровадження нових правил функціонування ринку обмежили спекулятивні можливості банків та сприяли стабілізації ситуації на валютному ринку України. Крім того, у минулому залишилося жорстке адміністрування дозволів на купівлю іноземної валюти та напрямів її використання власниками

Тривале існування валютних ринків спричинило різноманітність визначень даного терміну, що згруповані та наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення терміну «валютний ринок»

Автори	Визначення
Алексєєв І. В., Колісник М.К. [4]	Валютний ринок – це офіційні центри, де відбувається купівля-продаж іноземних валют на основі попиту та пропозиції.
Білоцерківець В. В. [5]	Валютний ринок – це складова сфери обміну національної та міжнародної економіки, в якій здійснюється торгівля національними та наднаціональними грошовими одиницями і валютними цінностями, що обслуговують міжнародні платіжні операції.
Дзюблюк О. В. [6]	Валютний ринок – це система економічних відносин, що виникають при здійсненні операцій купівлі-продажу іноземної валюти за курсом, що формується на основі попиту й пропозиції.
Мозговий О. М., Оболенська Т. Є. [7]	Валютний ринок – це сфера економічних відносин, які проявляються в здійсненні операцій купівлі-продажу іноземної валюти та розміщенні тимчасово вільних валютних коштів, а також операцій з інвестування валютного капіталу.
Рогач О. І., Філіпенко А. С., Шемет Т. С. та ін. [8]	Валютний ринок у широкому розумінні – це сфера економічних відносин, які виникають при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти і цінних паперів, деномінованих в іноземній валюті, а також операцій з інвестування капіталу в іноземній валюті.
Смолянська О. Ю. [9]	Валютний ринок – це інституційний механізм (сукупність установ і організацій – банків, валютних бірж, інших фінансових інститутів), що забезпечують розвиток валютних ринкових механізмів.
Шелудько В. М. [10]	Валютний ринок – це система економічних та правових відносин між споживачами, продавцями валюти та державою з приводу купівлі-продажу іноземних валют, банківських металів, платіжних документів і цінних паперів в іноземних валютах, а також здійснення кредитно-депозитних та інших операцій з валютою.

Аналіз і порівняння даних тверджень дозволяє дати наступне значення: валютний ринок – це система економічних відносин між його суб'єктами щодо здійснення операцій з купівлі-продажу валюти та інших валютних цінностей, де цінами виступають встановлені під впливом попиту і пропозиції валютні курси.

Тобто особливістю валютного ринку є його товар – валюта та валютні цінності, а також ціна – валютний курс.

Валютний ринок поділяють на внутрішній та міжнародний. В Україні роль внутрішнього валютного ринку виконує Міжбанківський валютний ринок України.

Міжбанківський валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою в Україні між суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку та їх клієнтами (у тому числі банками-нерезидентами), між суб'єктами ринку і Національним банком, а також Національним банком і його клієнтами.

Міжнародний валютний ринок – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою за межами України між суб'єктами ринку та іноземними контрагентами, які за дорученням і за рахунок суб'єктів ринку здійснюють торгівлю іноземною валютою за межами України.

Згідно Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19.02.1993 р. № 15-93 «іноземна валюта» розуміється як власне іноземна валюта, так і банківські метали, платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах. Тому саме ці валютні цінності є об'єктами валютного ринку України.

Суб'єктами валютного ринку в Україні є уповноважені банки та уповноважені фінансові установи.

Національний банк України зобов'язаний проводити політику, спрямовану на підтримання валюти України, і з цією метою може виступати суб'єктом міжбанківського валютного ринку України.

Окремо слід виділити учасників валютного ринку:

- центральний банк держави;
- валютні біржі;
- банківські установи;
- підприємства та кредитно-фінансові установи, що здійснюють зовнішньоекономічні операції;
- підприємства, міжнародні корпорації та фінансові установи, що здійснюють іноземні вкладення активів;
- фізичні особи;
- валютні брокерські фірми.

Формування світового ринку, розвиток регулярних міжнародних економічних зв'язків, поширення кредитних засобів міжнародних розрахунків, посилення концентрації й централізації банківського капіталу стали найважливішими передумовами виникнення та подальшого розвитку валютних ринків [8].

Значення валютного ринку можна розкрити через його функції:

- забезпечення можливості своєчасного здійснення міжнародних розрахунків;
- надання можливості страхування валютного ризику;
- забезпечення змоги диверсифікувати валютні резерви банків, підприємств, держави;
- визначення і формування попиту і пропозиції на іноземні валюти;
- регулювання валютних курсів;
- забезпечення умов та механізмів для реалізації валютної політики держави.

Валютний ринок є однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків, виконуючи по суті функції міжнародної грошової системи та сприяючи здійсненню міжнародних інвестицій і торгівлі [12].

Україна інтегрована до міжнародного валютного ринку. Варто відзначити пряму та опосередковану інтегрованість до міжнародного валютного ринку. Під прямим зв'язком національної економіки з міжнародним валютним ринком варто розуміти відносини національного банку та уряду з міжнародними організаціями пов'язані з купівлею, продажем, обміном та переміщенням валютних

цінностей інших держав. В більшості випадків держава здійснює переміщення валют у вигляді кредитних та торгових операцій [13].

Опосередкований зв'язок національної економіки з міжнародним валютним ринком здійснюється шляхом взаємодії банків, фінансових установи, фізичних та юридичних осіб на території України з іноземними партнерами, фірмами, організаціями.

Розглянувши причетність валютної системи до національного господарства та визначивши основні чинники впливу на інтеграцію України до міжнародного валютного ринку, варто виділити такі проблеми розвитку валютного ринку України:

1) зміцнення позиції національної валюти України на світових валютних ринках;

2) інтеграція національної грошової одиниці у світову та регіональні валютні системи відповідно до світових стандартів;

3) покращення стану і структури платіжного балансу України;

4) проблема скорочення і ліквідації міжнародної кредитної заборгованості;

5) визначення оптимальної позиції гривні в зонах «євро» і «рубля» [13].

Найважливішою умовою нормального функціонування відкритої ринкової економіки в будь-якій державі є побудова повноцінного валютного ринку.

Розбудова повноцінного валютного ринку та ефективна організація валютних відносин в Україні визначаються необхідністю її належного регулювання з боку держави. Одне з ключових місць у цьому процесі належить механізму реалізації валютної політики, що охоплює всі необхідні важелі впливу на валютні відносини і є одним із найважливіших елементів у загальній системі заходів щодо підтримання макроекономічної стабільності в країні, стимулювання економічного зростання та підвищення добробуту населення [12].

Одним з елементів валютної політики є валютне регулювання, яке в Україні покладене на Національний банк України.

НБУ здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій.

В умовах швидкого розвитку інтернаціоналізації економічних процесів валютний фактор є одним з основних елементів розвитку світової економіки. Процеси, що відбуваються у валютній сфері, формуються під дією великої кількості економічних та політичних чинників міжнародного, а також внутрішнього характеру.

У 2014 році НБУ перейшов до гнучкого курсоутворення на валютному ринку і відв'язав гривню від долара. Регулятор позбувся також допустимого коридору коливань курсу.

Зміна валютного режиму є проявом динаміки економічних процесів. В Україні вже давно точаться дискусії щодо необхідності зміни валютного курсоутворення. Така зміна могла відбутися і раніше, проте ні український ринок, ні сам регулятор не були до цього готові.

На сьогодні, за наявності незалежної монетарної політики, при гнучкому курсоутворенні економіка може краще пристосуватися як до зовнішніх, так і до внутрішніх шоків. Ефективна реалізація валютної політики в умовах глобалізації економічних процесів має сприяти посиленню конкурентоспроможності товаровиробників та сталому поліпшенню макроекономічних показників. Крім того, запровадження гнучкого обмінного курсу є важливим кроком до переговорів із потенційними кредиторами щодо залучення фінансування для виконання Україною своїх зовнішніх зобов'язань в 2014 році. Будь-який кредитор, із яким Україна буде вести переговори, першою умовою виставляє реформи, а одна з ключових реформ – це реформа курсоутворення, яку було проведено.

Зміна валютного курсу гривні до долара США зображена на рис. 1.

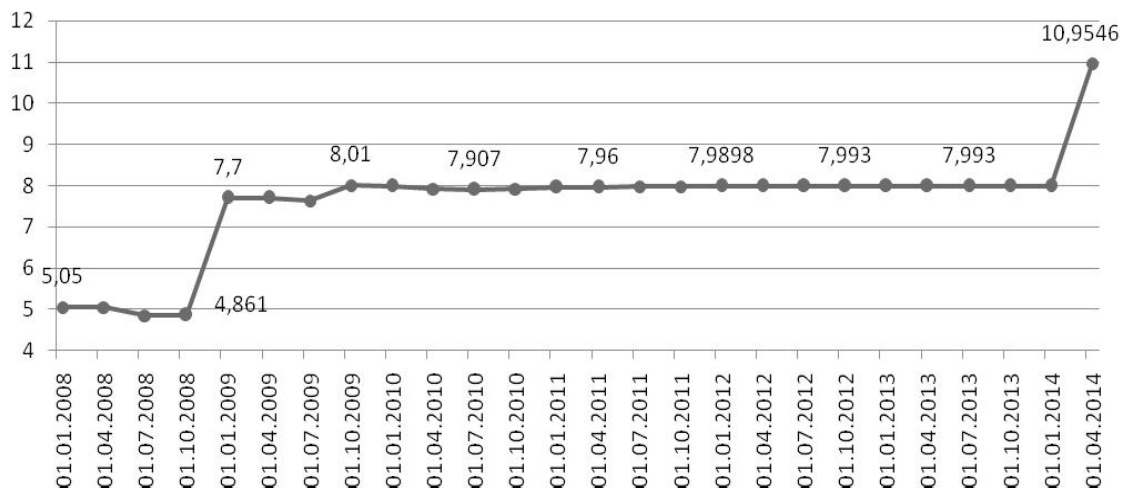

Рис. 1 Динаміка валютного курсу UAH/USD протягом 2008-2014 років (Побудовано автором на основі [15])

В Україні тривалий час (з квітня 2005 по травень 2008 року) здійснювалося утримання сталого обмінного курсу гривні на рівні 5,05 грн. за 1 долар США. Проте режим фіксації курсу до долара не може бути ефективним постійно. Тому з травня 2008 року НБУ було проведено укріплення гривні до 4,85 грн. за долар.

У 2008 році НБУ перейшов до політики керованого плавання. Проте розгортання світової фінансової кризи спричинило скорочення надходження іноземної валюти в країну через економічний спад у країнах світу, а також зниження надходження виручки від експорту продукції через падіння світових цін на товари експорту. Дана ситуація супроводжувалася швидким зростанням попиту на іноземну валюту, що призвело до знецінення національної валюти на міжбанківському валютному ринку. До кінця року офіційний курс зріс до 7,7 грн. за 1 долар США.

З 2009 року НБУ продовжував політику підвищення курсової гнучкості гривні, згідно з якою офіційний курс гривні до долара США почав визначатися як середньозважений курс на міжбанківському валютному ринку України за попередній робочий день з коридором у 2%. Для підтримання валютного курсу НБУ використовував інтервенції. Така політика проводилася до початку 2014 року.

Протягом всього 2013 року офіційний валютний курс гривні до долара США залишався без змін на рівні

7,993 грн./дол. США. При цьому, для підтримання валютного курсу на незмінному рівні Національний банк України продовжував здійснювати валютні інтервенції.

7 лютого 2014 року Національним банком України було знижено курс гривні до долара США, який тримався з липня 2012 р. на рівні 7,993 UAH/USD, на 9% – до 8,708 UAH/USD. Саме у цей день було оголошено про перехід до гнучкого курсоутворення з метою посилення спроможності економіки та фінансової системи протистояти зовнішнім шокам. У I кварталі 2014 року офіційний курс гривні до долара США знизився до 10,9546 грн./дол. США.

Перехід до гнучкого курсоутворення позначився на діяльності імпортерів та експортерів. Для стабілізації ситуації на валютному ринку НБУ було тимчасово введено ряд заходів:

- скорочення строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту зі 180 до 90 календарних днів;

- обов'язковий продаж 50% валютної виручки експортерів на міжбанківському ринку;

- зобов'язання уповноваженим банкам для здійснення купівлі іноземної валюти за дорученням юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців попередньо зараховувати кошти в гривнях на окремий рахунок. Із цього рахунку кошти можуть бути перераховані для купівлі іноземної валюти не раніше п'ятого операційного дня після дня зарахування гривень на цей рахунок.

Останній захід найгірше позначився на роботі імпортерів. Стрімке підвищення курсу на міжбанківському валютному ринку спричинило збитки у діяльності підприємств-імпортерів, які не могли спрогнозувати поведінку валюти на ринку. Також це призвело до перебоїв в оплаті та поставках продукції. Валютний ринок України слаборозвинений. На ньому відсутні інструменти зниження валютних ризиків. Тобто Національний банк України, дбаючи про стабільність національної грошової одиниці, не подбав про імпортерів.

Динаміку проведення Національним банком України інтервенцій протягом 2012-2014 років наведено у таблиці 2.

Протягом 2008-2011 років сальдо валютних інтервенцій було додатнім. НБУ викупував надлишки валюти на ринку. Проте починаючи з 2012 року ситуація змінилася. Динаміка попиту на іноземну валюту та її пропозиції на міжбанківському валютному ринку України у 2012 році формувалася в умовах сталого перевищення обсягів надходжень іноземної валюти від нерезидентів над переказами на їхню користь. Для недопущення різких курсових коливань гривні Національний банк України зберігав свою присутність на валютному ринку. Протягом 2012 року він здійснював інтервенції як із купівлі іноземної валюти, так і з її продажу. Однак їхнє загальне сальдо було від'ємним і становило 7,5 млрд. дол. США.

У 2013 році НБУ здійснив валютні інтервенції в обсязі 3,2 млрд. дол. США. Така політика призвела до того, що протягом 2012-2013 рр. обсяг міжнародних резервів зменшився та станом на 01 січня 2014 року складав 20,4 млрд. дол. США.

З метою врівноваження ринку та впливу на очікування бізнесу та населення, а також для підтримання платежів НАК «Нафтогаз України» за імпортований природний газ Національний банк України в січні-лютому 2014 року проводив інтервенції з продажу іноземної валюти. Від'ємне сальдо його валютних інтервенцій (не включаючи операції з Урядом) за цей період становило 3,5 млрд. дол. США (в еквіваленті). Проте вже в березні в рамках переходу до системи гнучкого обмінного курсу Національний банк України припинив проведення операцій з продажу іноземної валюти [14].

У I кварталі 2014 року політична та соціальна напруженість в Україні негативно впливала на очікування економічних суб'єктів, що позначилося на збільшенні курсової волатильності гривні та підвищенні чистого попиту на іноземну валюту. Валютні нетто-надходження в цей період зменшилися до 51,2 млн. дол. США порівняно з 2,5 млрд. дол. США у відповідному періоді 2013 року.

Упродовж I кварталу пропозиція іноземної валюти була меншою, ніж попит на неї на обох сегментах міжбанківського валютного ринку Укра-

Таблиця 2

**Динаміка сальдо валютних інтервенцій
та міжнародних валютних резервів НБУ за 2008-2014 роки.**

Рік	Сальдо валютних інтервенцій		Міжнародні валютні резерви НБУ	
	млн. доларів США	Темп зростання до попереднього періоду, %	млн. доларів США	Темп зростання до попереднього періоду, %
2008	3900	51,3	31543	97,1
2009	10432	267,5	26505	84,0
2010	2400	23,0	34576	130,5
2011	1787,3	74,5	31795	92,0
2012	- 7499,8	- 419,6	24546	77,2
2013	- 3145,6	41,9	20416	83,2
2014 (I квартал)	- 3411	108,4	15080	73,9

(Побудовано автором на основі [15])

їни. На безготівкову іноземну валюту чистий попит за цей період становив 4,7 млрд. дол. США, з піковим обсягом 3,0 млрд. дол. США у лютому, на готівковому – 1,8 млрд. дол. США (в еквіваленті).

Унаслідок цього, а також на фоні погіршення ринкових очікувань девальваційний тиск на обмінний курс гривні впродовж I кварталу 2014 року був значним. У результаті гривня до долара США за I квартал 2014 року за безготівковими операціями подешевшала на 34,9% – до 10,9981 грн./дол. США, а за операціями з продажу населенню готівкового долара США – на 37,6% – до 11,3971 грн./дол. США.

Незважаючи на ускладнений доступ до ресурсів міжнародного фінансового ринку в I кварталі 2014 року забезпечено вчасне та повне виконання всіх внутрішніх та зовнішніх боргових зобов'язань держави в іноземній валюті, загальний обсяг яких становив 2,4 млрд. дол. США, у тому числі на користь МВФ – 1,2 млрд. дол. США. Виконання зовнішніх боргових зобов'язань держави було визначальним чинником впливу на динаміку міжнародних резервів, обсяг яких за цей період зменшився на 5,3 млрд. дол. США – до 15,1 млрд. дол. США [14].

Міжнародні валютні кризи і зниження курсу національної валюти стали причиною багатьох проблем на українському валютному ринку. Процес його формування та розвитку потребує не тільки осмислення й оцінки змін, які на ньому відбуваються в контексті еволюції світової валютної системи, але й використання механізмів та інструментів світового валютного ринку. Україна сьогодні майже не представлена на міжнародних валютних ринках. Фундаментальною причиною цього є слабкість національної економіки. Через це НБУ змушений тримати гривню на короткому повідку, оскільки послаблення багатьох обмежень на торгівлю національною валютою, які ще застосовуються у прямій чи непрямій формах, можуть мати негативні наслідки для її стабільності.

Отже, основними перешкодами розвитку валютного ринку України є:

- нерозвиненість національної економіки;
- тенденції до поступової девальвації гривні щодо іноземних валют;
- недовіра населення до національної грошової одиниці, що спричиняє підвищений попит на іноземну валюту та збільшення рівня доларизації в країні;
- велика кількість обмежень на торгівлю валютою;
- відсутність інструментів хеджування валютного ризику.

Для вдосконалення функціонування валютного ринку в Україні слід вжити ряд заходів:

1. Розширення сфери обігу гривні, тобто підвищення її ліквідності. Адже ліквідність валюти є одним з чинників, що визначає попит на неї, а отже, і її конкурентоспроможність.

2. Збільшення обсягу ринкової інформації про джерела іноземної валюти та її використання, а також про тенденції зміни платіжного балансу країни для того, щоб учасники ринку могли сформувати власну обґрунтовану думку про валютний курс і майбутню грошово-кредитну політику й ефективно оцінювали валютні курси [12]. Проте такий захід повинен проводитись одночасно з підвищенням довіри до Національного банку України як до регулятора валютного ринку.

3. Розвиток інструментів хеджування валютного ризику (похідних фінансових інструментів). Для розвитку хеджування необхідно проаналізувати уроки світової фінансової кризи та існуючі в Україні проблеми розвитку похідних фінансових інструментів і максимально враховувати їх при розбудові ринку похідних інструментів в Україні. Нерозвиненість даного ринку перешкоджає запровадити додаткові інструменти хеджування фінансових ризиків та підвищити можливість визначення в майбутньому ситуації на валютному ринку.

4. Розвитку валютного ринку України також сприятиме лібералізація валютного регулювання у сфері експортно-імпорتنих операцій. Слід пом'якшити вимоги щодо строків

надходження виторгу за міжнародними розрахунками, а також зменшити загальну кількість операцій, що підлягають обов'язковому ліцензуванню, і надати їм звітний характер. Проте такі заходи повинні проводитись паралельно з підвищенням контролю за спекуляціями на валютному ринку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна стверджувати, що без здійснення заходів на рівні домогосподарств, підприємств, окремих галузей економіки, перспективи повноцінного виходу України на міжнародний валютний ринок неможливі. Багато залежить від розвитку економіки, промисловості та фінансової сфери. Головною перешкодою інтеграції України на міжнародний валютний ринок є неконкурентоспроможність та неліквідність національної валюти. Сьогоднішня політична криза в Україні також негативно вплинула на стан валютного ринку. Тому важко робити якісь конкретні прогнози щодо перспектив розвитку валютного ринку України до врегулювання політичної ситуації в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

2. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>

3. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19.02.1993 р. № 15-93 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

4. Алексеев І. В., Колісник М. К. Гроші та кредит: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2009. – 253 с.

5. Білоцерківець В. В. Міжнародна економіка. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

6. Дзюблюк О. В. Валютна політика: Підручник / О. В. Дзюблюк – К.: Знання, 2007. – 422 с.

7. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с.

8. Рогач О. І. Міжнародні фінанси: Підручник / О. І. Рогач, А. С. Філіпенко, Т. С. Шемет та ін.; за ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.

9. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок: навч. посіб. / О. Ю. Смолянська – К.: Центр, 2005. – 384 с.

10. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. / В. М. Шелудько – К.: Знання-Прес, 2008. – 535 с.

11. Дубок В. М., Скоморович І. Г. Діяльність банків на валютному ринку України / В. М. Дубок, І. Г. Скоморович // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. №2 (15). – С. 24-31.

12. Журавка Ф. О., Колдовський А. В. Проблемні аспекти сучасного розвитку валютного ринку України / Ф. О. Журавка, А. В. Колдовський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України – 2011. – Вип. 31. – С. 80-89.

13. Цюп'як М. Л. Україна та міжнародний валютний ринок: проблеми і перспективи / М. Л. Цюп'як // Електронне фахове наукове видання «Ефективна економіка». – 2013. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2060>

14. Монетарний огляд за I квартал 2014 року / Національний банк України. Генеральний департамент грошово-кредитної політики // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7682362>

15. Основні тенденції валютного ринку / Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039

REFERENCES:

1. Law of Ukraine «On the National Bank of Ukraine» dated 20.05.1999, № 679-XIV.
2. Regulations on the procedure and conditions for foreign exchange trading, approved by the National Bank of Ukraine dated 10.08.2005 № 281.
3. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Currency Regulation and Currency Control» dated 02.19.1993, № 15-93.
4. Aliexsieiev I. V., Kolisnyk M. K. Hroshi ta kredyt [Money and Credit]. KYIV: Znannia, 2009. 253 p.
5. Bilotserkivets V. V. Mizhnarodna ekonomika [International Economics]. KYIV: Tsentr uchbovoi literatury, 2012. 416 p.
6. Dziubliuk O. V. Valiutna polityka [Currency Policy]. KYIV: Znannia, 2007. 422 p.
7. Mozhovyi O. M., Obolenska T. Ye. Mizhnarodni finansy [International Finance]. KYIV: KNEU, 2005. 557 p.
8. Rohach O. I., Filipenko A. S., Shemet T. S. Mizhnarodni finansy [International Finance]. KYIV: Lybid, 2003. 784 p.
9. Smolianska O. Yu. Finansovyi rynok [Financial Market]. KYIV: Tsentr, 2005. 384 p.
10. Sheludko V. M. Finansovyi rynok [Financial Market]. KYIV: Znannia-Pres, 2008. 535 p.
11. Dubok V. M., Skomorovych I. H. Bank activities in the foreign exchange market in Ukraine. *Finansovo-kredytna diialnist: problem teorii ta praktyky*. 2013; 2 (15): 24-31.
12. Zhuravka F. O., Koldovskiy A. V. Problematic aspects of the development of currency market of Ukraine. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*. 2011; 31: 80-89.
13. Tsiupiak M. L. Ukraine and international money-market: problems and prospects. *Efektivna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2060>
14. National Bank of Ukraine. Monetary Survey for the first quarter 2014. <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7682362>
15. National Bank of Ukraine. The main trends in the foreign exchange market. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039